MONUMENTUM

Literarium

Hunno=Scythicum

Sthp: Gasp: Hajos,

e S. J.

Annopoli.

Zoile, si qua tibi minùs hic placitura videbis;
Per me, si poteris, da meliora, licet.

Alma Provincia
Salutem Sempiternam!

Ævo tempore Sub felicissimo Regimine
Augustissimæ Domine Nostræ Literarum
melioum, et Literatorum Vindicis, ac Fautricis,
simo Parentis Gratissimæ, jam diu desidera-
tarum à Patribus Nostris, precibus inomnes,
et Suspiriis, quod certò scio, a Deo expetitum
Novum Systhema Studiorum Græca, et Gym-
nasia Hungaris auspicatissimis Coeptis oc-
cupavit, ubigre locorum tanta Ingeniorum, et ani-
morum Contentione in hæc Nova Studia incumbi,
a tenellis etiam Adolescentibus congratulantes
Intuemur, ut, cum in tentamen hi, veluti palmam
in Medio positam Avidis Manibus prensaturi
alacres, latigvè prodeunt, ea Nunc jam edocti,
qvæ Patribus eorum Cetera pro Dotatione do-
ctis Imperata videbantur, suis Regionis Audi-
torum, tam Eruditione, qvam genere Spectatis-
simorum Animo in Admirationem Sui trahi-
ant, et Stupore, de se Spem optimam pollici-
tati; Alii ætate Provectiores, qvæ temporum In-
juriâ Intermittere in Adolescentia Cogebantur,
eorum damnum Omne Magno Conatibus, et im-
probo etiam labore felicissima Successione re-
pendere adlaborent. Hinc porro fieri latantes
experimur, ut cum Hungaria Nostra Hungram
destituta fuerit Vitio Eruditione Insignibus,
Nunc profectò ita provide Gratiosegre Rebus No-
stris prospiciente Divino Numine, per Sfater-
nam Usqvegragve Curam, et Vix a multis retro
Seculis

Seculis auditam sollicitudinem Augustissima Domina Nostra jam etiam abundare se plurimis vel ideo felix Patria Nostra, non abs re gratuletur, et glorietur. Sed nec Noster Ordo Calasanctinus merito grave portuit ungram, aut potius tunc linguam Doctissimorum, Variisque disciplinis eruditissimorum Virorum, praesertim quorum Erudition is Monumenta jam transierunt ad Memoriam, et Historiam Posteritatis. a) Lingua Nostra Patria adhuc in gubernium obscurior erat, qui dignitatem ejus, Antiquitatem, et Incunabula satis ita ferentibus ignorabant. Hunc tamen defectum, ut ante non raro, sic Hadrine jam hunc in diem certatim supplere conantur partim Auctorum hac lingua Scribentium terviorina, eruditiorinaque Monumenta; partim Professorum, et Magistrorum in Lyceis, ac Gymnasiis doctrinam suam Patrio etiam sermone discipulis tradentium singularis, et omni Memoria hominum consecranda Industria. In quoque dem Studio digna laudis posteriorino id adhuc deside rari videtur, ut, quod Criticorum quoque Nationalis de Palma Eruditionis cum aliis, quasi pro Patria, et Sodalitate certantes jam diu tam sapienter, quam gloriose Gaudent, non in Patria, ac Vernacula Lingua tantum, b) Sed in aliarum quoque Imprimis Antiquarum Originum Inquirendo; ita in hujus Nostra tam Antiquissima, quam Nobilissima Primordia, et Progressus, Animos Nostros Advertamus, cognituri, quomodo cum tereo usi fuerint, qua illius Vicissitudines, Accessiones, vel decessiones, qui characteres ad hoc usque tempora fuerint? Et Characteres quidem Scythico-Hunnico-

Magarico-

a.) Vide sis Athenas Hungaricas Laczi Bod; Item Historiam Eruditorum Hungariae apud Aletium Horányi e Scholis Pias Alex. Regulæ.

b.) Vide sis Laurentii Czeréj de Nagy-Ajta: Halálló Beszéd, Viennae Anno 1777, typis editum, a Pagina 72.

Hagarico-Hungaricos / ut alia hoc loco Memoratu digna
reticeam :/ ab omnibus alijs quibuscunque, quos adhuc vi-
dere mihi licuit, longe distinctissimos, nec ab Hebreis
acceptos, illis autem, Latinis, Græcisque multo plures, ac
Scythicis ipsis Majoribus Nostris Proprios, nec ab ullis
alteris derivatos Intuebimur, uti Græcos ex Hebraicis, e
Græcis Latinos esse dictorum e Bochardi Geographia Sacra
diximus. Et Latinis porro, alios Occidentales, ut Gothi-
cos, hinc Germanicos, ad hisque Sclavicos hodiernos vel
primo Intuitu Conspicimus; a) atque ita Nullam Nationem
Europeam habere Proprios, et primigenios Characteres, uti
habuit olim Gens Nostra, manifesto Comperiemus. b)
Cui vero hi primi hoc Suis Amœnioribus Amicissi-
mo jam Ævo, c) id investigare Magis Condicere debet,
atque Ars, quam Scholarum Diarum Hungaris Profes-
soribus, Hungarico Nomine gloriantibus, Hungarico
Pane pasto, et educatis, ad Studiendam Hungaris,
Juventutem a Deo Vocatis, et alias quidem Doti etiam
Religione huic Muneri Obstrictis, alijs longe Mun-
ificentissima Liberalitate Regia, simul amplissimum
Præmiorum Invitatis, Immortalis gloriæ Stimulo Inci-
tatio, exemplis præclarissimis Aliorum animatis, ad quæ, si
Remissiores in optimo Instituto fuerint / quod omen tri-
stissimum Deus ab omnibus avertat :/ Nominis dedecus
Nomini suo Conflaturis. Hæc eadem, gravissimaque
Causa est, ob quam Tibi Alma Parens Provin-
cia Hungarica! Inimimus ego filius Hungaris,
ac Instituti Calasanctini membrum indignum,
Opusculum hoc, Mole quidem exile, pretio tamen, Va-
lore, ac æstimatione apud Gratam Posteritatem,
Grande olim futurum Inscribere cogitavi, ut, quod
alibi fortassis Invidiæ, ac ideo Sepulturæ, atque Interitui
vel Ini-

a.) Quas vero Literas Novas excogitaverit Sclavonica /
Constantinum refert Flavius Histor: Eccles: Sæc IX. Lib: L. vid
jam Supersunt, Quæ Sclavi utuntur in typo Germanicis / in Scribendo Medio.

b.) Ut e Multiplici Characterum Serie infra patet.

c.) Quæ dam Instrumenta Scythicis Literis elaborata in
Tabulis adhuc Superesse, quæ vix ullas jam legere nove-
rit, a fide digno Audivi; illorum Literæ forsan et hic
Investigari poterunt.

vel diuturno situi, aut blattis obnoxium foret, sub illa=
terris alis, et auspicijs Illis longiorimam Hanciscatur
posteritatem, atque ad ambabus sint ejusd. illustris istud
completurum perpetuat Posteritatem, de qua praeclare
vel hac ratione Merituri patam faciemus a nobis non
postremo loco habitam, tegue a praestantissimis divei=
simis in Regio Systemate contentis, celebratam
fuisse Patriis Cingos dignitatem. Tratisso igitur
Conspectu, et benevolo affectu hoc terridense Munno=
culum signare Alma Provincia, et Nunc pere
praecipua e Ceteris Regni Statibus Flagitia tenel=
la Juventutis, ut jam diu feliciter Coepisti; Sub glo=
riosa Maria a) Theresia b) perenna gloriosissi=
me; Sub devidecatissimo Augmento Josephi II.
augere Copiosissime, Sub Salutaribus Apostolici
Regni Signis Vereresce Gratiosissime; atque Sub
Sanctissimo Deipare Virginis Mariis No=
mine, ac Suspitia Tua Sacra a procellis tuta glo=
resce identideri, ac perpetuo Victoreveen quam
Irmetuosissime. Ita el Animo, et Votis Omni=
bus, ac Suspitijs precor.

Materna Pietatis Tua Infimus
Filius Stephanus Jasparus Major Javo=Be=
rinus, ab Assumtione Beata Virginis Mari=
ae, Scholarum Piarum Clericus Regularis, Anno=
poli, Anno Christi 1780, Aetatis 57. inp.

a.) Pie, gloriosegue defuncta est cum lu=
ctu Regnorum, et Populorum, primogram hoc opus
Venerabili Provincia Imisset celebitum.

b.) Theresia dici videtur vel el Thoma, h. e.
Carus, preciosus; vel el Thron, i. e. fides, fidelitas,
fidus, fidelis, et Thuis, i.e. domus, et in Scabit:
pretiosam, vel fidelem, fidam, fidei, aut fidelitatis
domum. Scilicet:

Conveniunt rebus Nomina Sepe Suis!

Ad Lectorem

Ad Lectorem Philologum!

Postea quam Origines Nationum, et Linguarum Europearum, imprimis Latinæ a Scythis deducendas esse jam duobus libris demonstravissem, tertioque Orthographiam triplicem, Latino-Hungaricо-Germanicam comparassem; quarto libro, quem Speculum Lingvæ Scythico-Hungaricæ inscribere cogito, simul jam describendo me accingere destinabam, jamque Manum primam imponebam, dum ecce tribus minimis cogitandis, Viennensi, Ubi Sedemnium graviter ægrotavi, post incolatûs mei Annos continuos decem, Annosolim, Sic melioris Valetudinis, itque in Coelo Salubriore, profugiendi cogebar, Ubi a Medico chirurgo ad Semestrum, per dimidium Anni Studiis omnibus per omnia abstinere me jubebar. Sed peramata Studia Mihi vel invito, et longe alia meditanti per ipsum quoque Somnum perpetim occurrabant, invitatum Somnum repellebant, vel saltem interturbabant; et Animo ejecta, rursum in Animum vel furtim subrepebant, Mecum de Republica, et exilio Suo opportunitate, quibus favoribus se importunis Me tandem victas manus dare, hospitioque pristino fovere cõgit Singularis in me, Studiaque mea, Voluntas Clarissimi, ac Eruditissimi Viri P. P. Benedicti Cetto e Scholis Piis hunc Provinciæ Consultoris, *) et Convictûs Nobilium *) in S. Anna Fundationis

*) Landshut, Ao scilicet 1784. Adsistentis; quæ Dignitas in hoc Ordine prima est post Provincialem, quasi Electoris post Imperatorem. Sed Augst. Imp. Josephus II hanc in omnibus Religiosis Ordinibus Dignitatem Ao 1785 sustulit, dum Suo Sapientiss. Decreto Superiori electionem adjunctumque Religiosæ Domûs Communitatem, Provinciali ám ad Superiorem transtulit, quo nihil stabilius ûs evenit; simul enim Impetissimi quique violentia, vel factiosa Unius alteriusve Auctoritate intrudebantur haud bene noti Electoribus, juramentumque electioni præmitti solitum Cæremonia vana ac putantibus, et Conscientiæ Remorsum contemnentibus.

**) Verte & ibi vide.

Fundationis Bibliothecæ jam nunc Vitæ, Regentio, qui acceptum ab Adm. Rdo, ac Clarissimo Dño Antonio Hallone libellum precum Agnosdani Venerandi Senectionis, characterem quidem Scythico-Phlegaricum, idiomate autem Hungarico elaboratum Obtulit mihi ad retrovendum Subito de Animi abjectione jam diu vapulantem. Conspecto libro, non potui a me impetrare, ut vacem animo, atque ab hoc Studio ante Hungvam Sperato, sed avidissima gradam Voracitate Animi simodo sic dicet loqui: Mox velut immemor Invaletudinis, Characterem circum circa prospexi, precesque aliquas illo esse descriptas jam ante intellexi, tractus, ac ductus Literarum Hungvam prius a me vivarum admiratus. Quoniam vero Alphabeto illius carui, Scythico-Siculicum, a P. Benedicto Horvát mihi relictum in consilium adhibui persecutus tamen vagegvagor, an similitudinis aliquid in hoc reperire sit? Sed nihil profeci. Cum ergo molestissima disquisitione, ac pervestigatione Mentem, Animumque meum obsideret, in Unum Vocabulum: ΤΕΤΡΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΟΝ, in fine precum sæpius reperitum incidi, quod Amen ausc non ab re mihi ad veritatem pervasi. Sicque jam sui desa, et Animo relaxari a meditando proxime, descendi tantisper e cubiculo in Ambitum Residentiæ b) Vitzeianæ, ubi pro Scholarum foribus pro more convecto, Matutinis horis deambulabat R. P. Vladislaus Novotka Director Scholarum Suo Munere fungens. Huic de Cogitationibus meis familiariter, ac suaviter discurrenti, per totam, qua me Annum habebat, ac Solicitum distinebat, platicci, adjiciens, Unam vocem jam certo me Cognovisse.

Hoc

a.) Hoc alphabetum Varium una cum quadam Inscriptione Scythica videre licet infra pag: 65. Fuit vero P. Horvát Grammaticus, et Orator insignis, Præco Verbi Dei disertissimus, Patrii Sermonis Auctor singularis; qui cum inchoatam a se Gramaticam obgravem valetudinem sedimisset non prius absolvisset, mihi paullo ante obitum una cum Cōmentationibus pro Grammatica Hungarica hoc Alphabetum tradidit et cōmendavit Vietlamétini.

b.) Ut vulgo dicitur, sed Annis post 1782, Collegii Olmutzensis accepit.

*) Anno 1784, Mens. 8bri Regio Mandato Sublatus est cum luctu Civium, Nobilium, Adolescentulorum, præsertim Pauperiorum, & Inopis Parentum, ut & aliis Convictus, ac Seminaria in Ditionibus Hæreditariis.

Hoc intellecto, ille narravit, se in Studio Theologico Va-
rios characteres ignotissimos, ac etiam fictos, arte quadam
ipsi nota perlegisse, spoponditque, hoc pariter se perscrutatu-
rum, ac perlecturum, si modo Emigrans ipsi notam contine-
ant. Ea de causa mox mecum asscendit in Meum cubiculum,
ubi conspicuus vocem prius a me cognitam, e quatuor illius
literis ultro progressus, brevi alias etiam voces vere Hun-
garicas eruit, mox integrum versum Psalmi 31. Ut vero
tranquillius in hoc Studium incumbere posset, in Convi-
ctum tantisper, ubi habitabat, redivit, ibidemque pleni-
tius in rei gestae cognitionem se insinuans, characte-
res elicuit, in ordinem redegit, vocales longas a brevi-
bus discrevit, et aliquot versus characterе notato de-
scripsit. Interea ego domi non parcens labori, Psalmos
Davidicos, vulgo poenitentiales illo characterе Scythico-Ha-
garico Scriptos esse suspicans, contuli cum Latina Versione
Vulgata Sensum Hungaricum, et ita rem se omnino habere
penitissime perpendi, mox characteres expressi, totumque
Alphabetum jam habere me putans, post Meridiem gratu-
labundus redivi ad eundem D. Noodtham, ad cujus Alpha-
betum jam auctius, et ditius adhuc concinnatum ne-
quidem comparandum esse Meum videns, tanto magis
gaudebam, quanto memoratam Scripturam Scythicam
facilius postea legere condidici, ut in hodiernum Scriben-
di modum posteritatis utilitati transferre potuerim. Et
id quidem ego supra memorato Patri totum in Accepti
lubens cum gratissimi Animi testificatione refero.

Utere igitur Philologe, ac Amice Lector, et Patrii Sermonis
cultor Studiose, si libet, hac opella nostra, et quantocyus potes,
ad seram posteritatem, hujusmodi Antiquitatem dubio pro-
cul ambabus sit ut ajunt: pulmis amplexuram transmitte. Ad-
verte autem imprimis perpetim, Scythas habuisse literas jam
ante Herodum, qui hac initio L. III. de se ipso testificatur:
Hac igitur principium, et heroum Origines abbreviatas et
nostris Chaldaicis, et Scythicis libris: *) Item quod
et Walafre-

*) Nisi forte Herodus hic esset Suppositicius.

Walafredus refert apud Fleurium Histor: Eccles: Tomo XIV, pp. 563.
Apud Scythas Tomitanos Divina Officia in lingua Vulgari fuisse celebrata.*)
Potuerunt ergo illi, quin imo debuerunt hos Psalmos lingua sua, et characteribus etiam propriis exprimere habere, a quibus Majores nostri jam in Pannonia degentes, et Sacris Christianis initiari fuerint mutuati, vel exemplo aliorum interpretati, Rhythmis teddenter, et Scythicis characteribus tunc adhuc usitatis describentes, posteritati tradiderunt, Unde postea D. Joannes Hajoni s. de quo infra s. Cantionem Posoniensem Verisimiliter descriptam videtur, quod Rhythmi, et vocabula probant in Typis Latino-Hungaricis. Porro hac est

Epistola

Dni Adm: Rdi Antonii Hallonis ad D. Benedictum Cettonem:

Adm: Rdo, ac Doctissimo Patri Benedicto Cetto, Ordinis Patrii DCJ Scholarum Piarum Clerico Regulari, nec non V. Collegii Posoniensis Rectori Dignissimo, [s. l.]
Deo mihi colendissimo.

Werpatinii.

Admodum Rde D. mihi Colendissime!

Literaturam Scythico-Hagarorum, prout a Sene Rothemé-thio didiceram, tempore adhuc Verno Cum Sua Pte Adm. Rda Communicavi; de libello ipsius precatoria, ad quo Alphabetum descripseram, in Descripto Mentionem fecisse dignabatur, ut saltem non periret; Significare possum, quod dictus Senex 3a adhuc Maji hinc domo sese moverat ad Cellas Styriacas, atque hodiedum hoque loca cum Suo Libello emanet. Credderem alicubi ipsum decessisse in via, siquidem ad Festum Nativ. se rediturum [ut Communiter ante Solebat.] apposuerit. Go tamen donec hic adesset, tantum otii mihi Sumsi, ut Libellum ipsius de Apice adspicerem Mihi descripserim, quem iterum de novo in gratiam Suæ Pti Adm. Rdæ in tria exemplaria transcumtum istihic acclusum data hac occasione Submitto. Atque dum pra 1a, 2a, & 3a Dissertationum parte Me humillime misisno, una pretiosis favoribus jugi devotionis cultu Commendatus maneo

Pti Suæ Pti Adm. Rdæ, die 20a 8bris 1777.

Devotissimus Servus Antonius Hallo Parochus Jellensis mpp.

*) S. Hieronymus in Epistola ad Letam: Discunt phalerras Armenius; Hunni discunt Psalterium; Scythis frigora fervent calore Evangelii. rel.

In hac

N.B.

In hac tota Scriptura Scythico-Hagarica Vocales i, u, & ö, ü, breves a longis nullo signo discernuntur, ut in hodierna Latino-Hungarica, sicut nec in Scythico Szék-helica, vulgo Siculica, loco Scythulica ullo signo distinguuntur Vocales longæ a brevibus, quam Transilvanis in usu olim fuisse docent Virorum fide dignorum testimonia Segnf.

MS. Nobilis, Eruditi, ac Primi Viri Wolffgangi Orváth, eo tempore in Aula Bathyániana Ministri a Secretis, qui dum Orationem Coepisset Grammaticam Hungaricam, hæc in Prooemio Chronologico propria manu, quam apud me habeo, adnotavit: "Postquam "Hungari Paganismo, cui olim addicti erant, Felicto, Romano- "Catholicam Christi Fidem Suscepissent, Literis Suis, quibus in "Scythia s. Unde olim Ante Sæcula egressi fuêre s. utebantur, simul cum "Situ, et Consuetudine Gentilicia abolitis, Literis Latinis uti Coepêre. "Traditio enim non incerta est, Hunnos in Scythia Literis propriis "usos fuisse, progrediendo inter Scribendum a dextra Sinistram "versus more Hebræorum, et aliorum Orientalium. Harum "Literarum Vestigia etiamnum apud Szék-helios Transilvanos Su- "persesse extra dubium est, licet ius uti paucis datum sit. *) An- "no Superiore ipsemet vidi Reto Patri Nomine Benedicto Piarum "Scholarum Religioso, Natione Transilvano, Sollicito aliasque long- "us Auctori, qui eorum hic loci Illustrissimo Domino Comiti Philippo de Bat- "thyán in tradendo Rhetoricæ Studio præfuerat, "Missas e Transilvania binas Literarum Scythicarum Tricolas, "Hebraicis figura sua fere Similibus, cum quibus eas Magnam "Cognationem habere, Viri eruditi testantur. Cum idem ipse Pater "asserebat, Avum Suum Scythicas Literas didicisse, benique no- "visse. Sed hisce jam posthabitis, cum Literæ Latinæ Simpliciter, "sive Combinatim Sumtæ Omnes non Sufficiant exprimendo "Sono Hungarorum, si adhuc ea in usu essent, ideo Multo plures "Sunt quoad expressionem Literæ Hungaricæ Literis Latinis." Hactenus ille. Pater autem supra memoratus Benedictus Horvát a Virgine Fideli Scholarum Piarum Sacerdos, qui Comiti Philippo de Bat- thyán Rhetoricæ Studenti præfectus, in eadem Grammatica Hungarica cum Dño Orváth una operabatur, datis, et acceptis mutuis Con- siliis, hæc in MS. Grammatica *) similia habet: "Hungari, qui olim Hunni

*) Hæc ad Joannem Tótsium vide infra p. 73.

*) Cum Grammatica hæc propter gravissimum Auctoris Morbum, et subsecutam paulo post Mortem Luce publica donari, utpote adhuc Imperfecta, hic in ordinem debitum redacta, non potuerit; ego illa quoad eam excepi, Libro meo, qui inscribetur: Speculum Linguæ Scythico-Hungaricæ, inserenda.

p 10

"Hunni dicebantur, Scythaque, Gentili autem nomine Hagari, ante=
"quam terram istam, quam nunc incolunt, Armis occupavernt, Chri=
"stianaque tandem Sacra, seu Romana suscepissent, imo et in
"his terris, atque susceptis jam Sacris etiam Christianis diutissime,
"quamvis non omnes, propriis utebantur literis, signis ad Hebrai=
"cas accedentibus, ut Alphabetum Scythicum, seu Hagaricum, vel si
"mavis appellare, Hungaricum, quod non Unum hodie quoque apud
"Hungaros reperitur, quin et ipse aliquot exempla pre manibus
"habeo, manifestum facit. Imo illud quoque certum est, vel supe=
"riore Seculo complures existisse, præsertim inter Siculos Tran=
"silvanos, qui veteribus Hungarorum characteribus utebantur,
"eaque partim privata industria, partim in Scholis discebant,
"quod et Avus meus Paternus Capitularis jam Senex, qui Anno
"hujus Sæculi 29. satis consenuit, dum ego minimum eodem Anno
"Studiis Grammaticis operam darem, asseverare non dubitavit, se
"Characteres Hagaricos Hebraicis figura omnimodis in Scho=
"la didicisse, quos ego puer ludicris potius intentus, quam ad
"quos discendos incumbere mihi non admodum labo=
"ravi. Sed jam vix Unus, de re Una quidem forte alio reperi=
"tur, qui eos noverit. Ita Universa tempus mutavit, vel plane
"obliteravit. Itaque pro eis utimur jam ubique characteribus
"Latinis. At, quoniam Literæ Hagaricæ Majore Numero sunt,
"non sufficiunt Latinæ ad Sonum omnium illarum exprimendum,
"supplemusque defectum istum vel Combinatis literis, vel quibus=
"dam signis. In exemplaribus tamen nonnullis Alphabeti Scythici
"34 literas reperio, Unam quamque sua peculiari figura,
"ego vero mihi persuaserim, Hagaros plurimos etiam nunc du=
"bie, præsertim ad Vocalium longarum a brevibus distinctionem *)
"i. quod fecerunt distinguendo Ō longum a brevi ŏ: aut certe
"signis aliquibus has ab illis diversisse. Attamen an ali=
"quarum ad hæc tantum usque, non autem satis distinctus sit,
"sicut Ŗ finalis, et Ŗ Majuscula, etiam pluribus Latinis
"exprimi possunt, signatis tamen, vel combinatis. Quod ut
"latebat manifestius, ex subjectae Hagaricae, quae penes me ex=
"te amen, dum in Pergyó Inclita Sede Siculorum, valetudinis causa
"immorarer, et duplici loco manuscripta Theologis Rdi D. Joan=
"nis Rajoni, Ordinis S. Francisci Strictioris Observantiæ piissimi
olim

*) Hæc distinctio invenitur in Scythico Hagaricis,
ut supra in Alphabeto apparet.

”olim plurium Cantionum in Transilvania editorum, in Sacro Con-
”ventu Sár-*)hegyiensi, uti deprehendi, cum ipsius Hungarica brevi
”Admonitione, Modoque literas olim Contracturis apud Siculos Veteres,
”et Communi Scribendi descripseram.

*)Im Mst. est per Sz.

”Régi mód szerént-való Székely A. B. C. mellyel tégyenek
”a’ Székelyek éltek, mellyet vissza kell olvasni, és irni, a’ mint ebből
”ki-tetszik”:

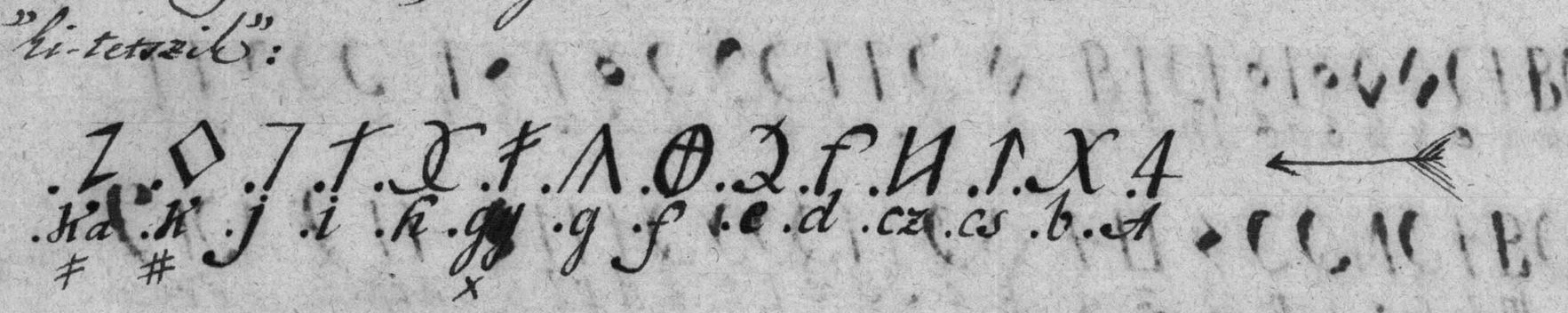

#K, finale.
*K, initiale.
videsis inscriptionem sub Sagitta, folio sequenti.

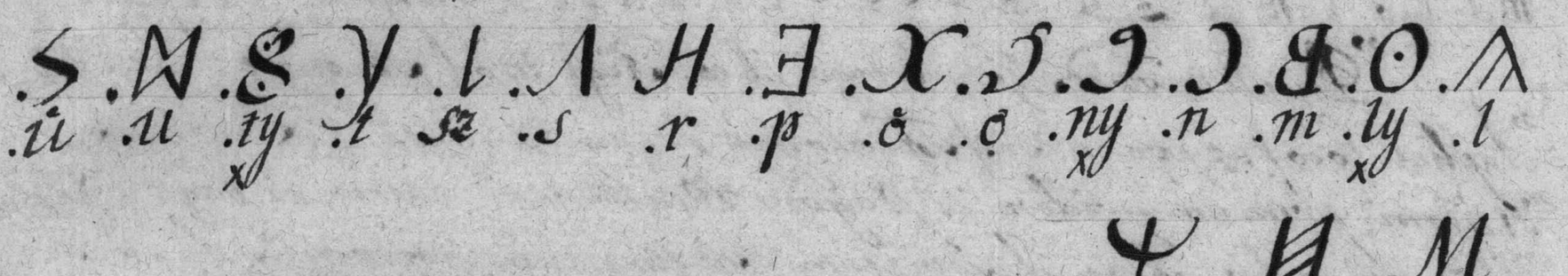

”Ha ki pedig mostani mód szerént akar velek élni, irja ”ugy ebben
”ötet, mint a mostani A. b. c. d. &c. ſ X ſ И ſ 2 Θ Λ &c. de a’ régi Szé-
”kelyek igy pronuntiálták: A, eb, ecs, ecz, ed, ef, e, eg, egy, &c. minden
”ekeü elebe ⏟ betüt tettek in pronuntiando.

Abbreviationes.

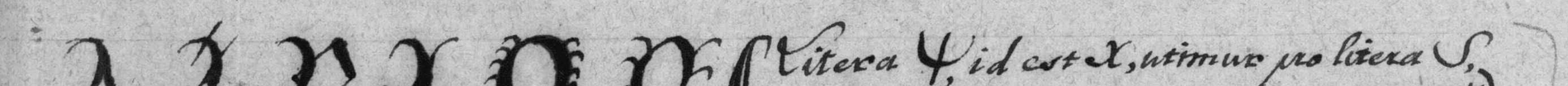

Litera Ψ, id est X, utimur pro litera S, ut Silya Ψ ila*)

Fr. Joannes Hajoni Scribebat 1673. vide fol: 287.

x x
x x) Has literas mollescentes duabus distinctis figuris expres-
runt Magyari, ut supra in eorum Alphabeto pag. XX. est videre. Hoc
ipsorum Alphabetum habet Sketboeus in Ethnographica tabella sui
Ungarici seu Turcici-Ministeri, Posonii 1779.

*) De hac litera Ψ vide infra pag. XX. * Haec figura constat e tribus
literis, Ɔ, 4, et Ǝ, seu n, a, ſ. 4. h. e. a Superiori cornui litera Ɔ. in-
seritur, figura Ɔ, h. e. na, Ǝ vero, seu ſt, medio imponitur, fig Simul
Ɔ h. e. nast; videsis in Subjecta Sententia.

Alphabetum

Alphabetum Siculicum.

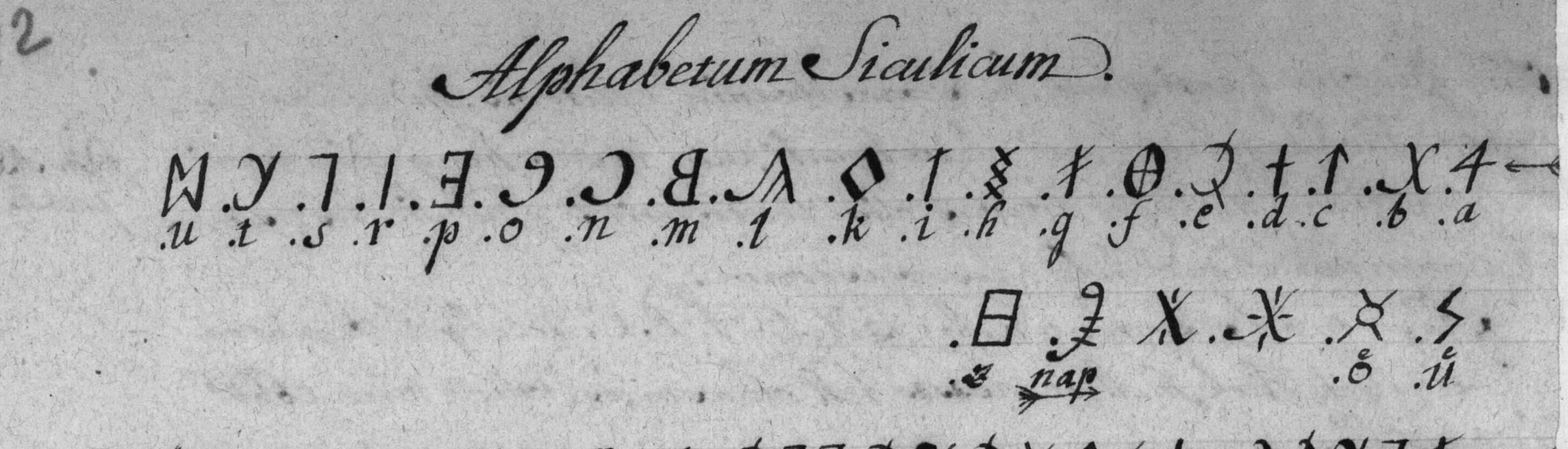

"Duplicatum Alphabetum ab eo: Régi mod Szerent: &c. ad
"duplici loco sit promissi: Theologiæ Manuscriptæ L. Joannis
"Hajoni, primum quidem ad pagina 46, alterum autem ad pag: 287,
"de Verbo ad verbum descriptum est una cum postremis duabus
"Sententiis, quæ literis Magaricis exaratæ erant, quarum tamen in-
"terpretationem latinis literis factam ipse adjeci nihil præterea
"addendo, neque demendo. Invenit tamen textuum quoque eodem tem
"pore desumtum e diverso ab his eleganti Alphabetum, atque
"in eadem Sede Siculorum, eodemque tempore inventum adjun-
"gere, in quo 34, literæ exprimuntur, nonnullæ figura etiam, imo
"et nonnullæ a Superioribus discrepantes, ejusmodi Later quoque
"Innocentius Descriptius Tertio suo Libro de Initiis, ac Hajoni
"suo Hungarorum edendi fecit cum Inscriptione gradatim tum-
"to Scythica ipsi a me tradita, quæ facilius postea quemcun-
"que legisse ex collatione horum:

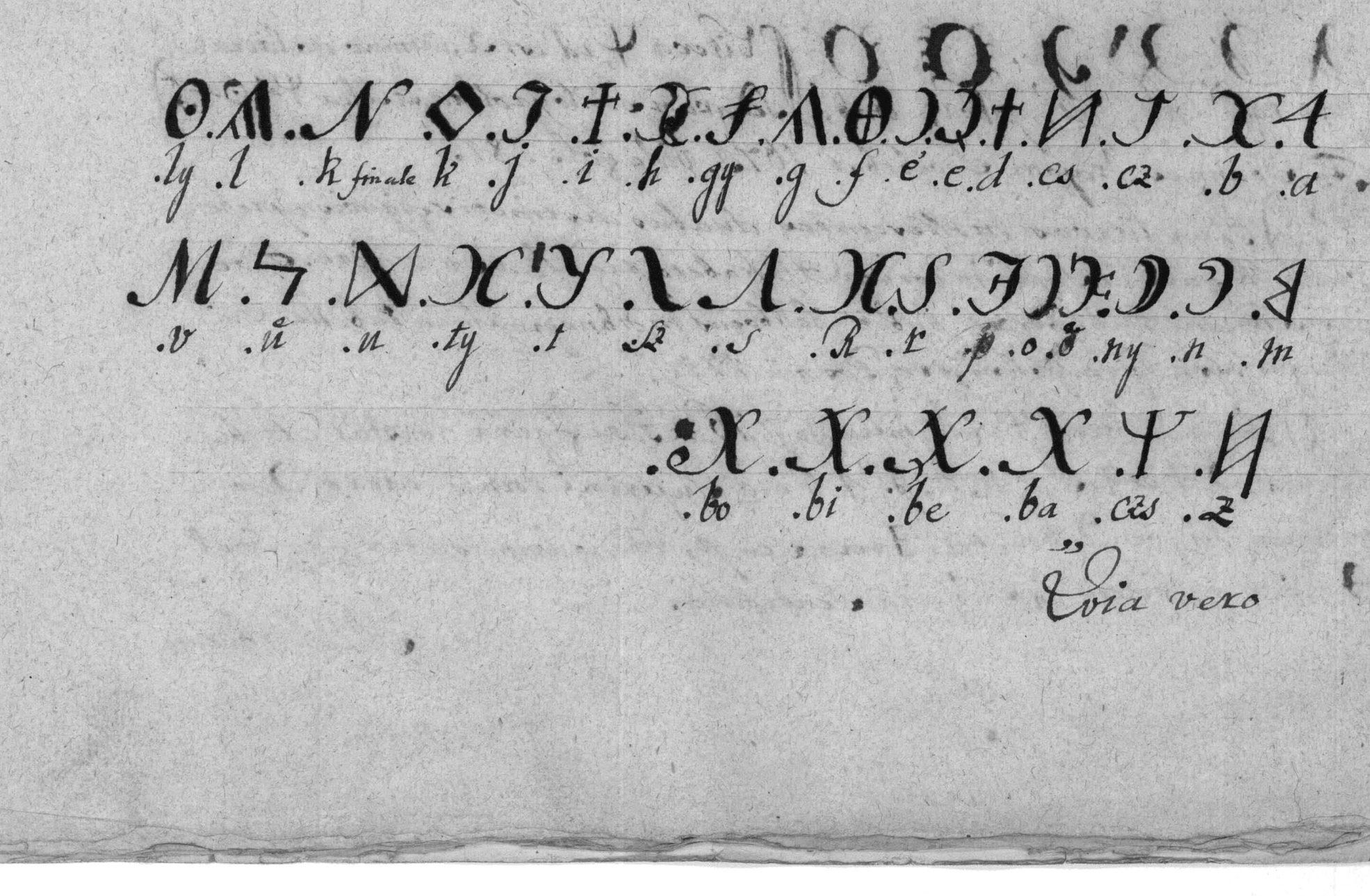

*) Videris pag: seq.

"Via vero

"Via vero Inscriptionem illam laudato P. Innocentii operi
"inseratam pauci inspicere possunt, placet ipsam quoque hic ad-
"nectere, ut et curiositati Lectorum satisfiat, et memoria lite-
"rarum Hagaricarum, seu Hunno-Scythicarum pluribus Studi-
"osorum oculis firma, constansque permaneat.

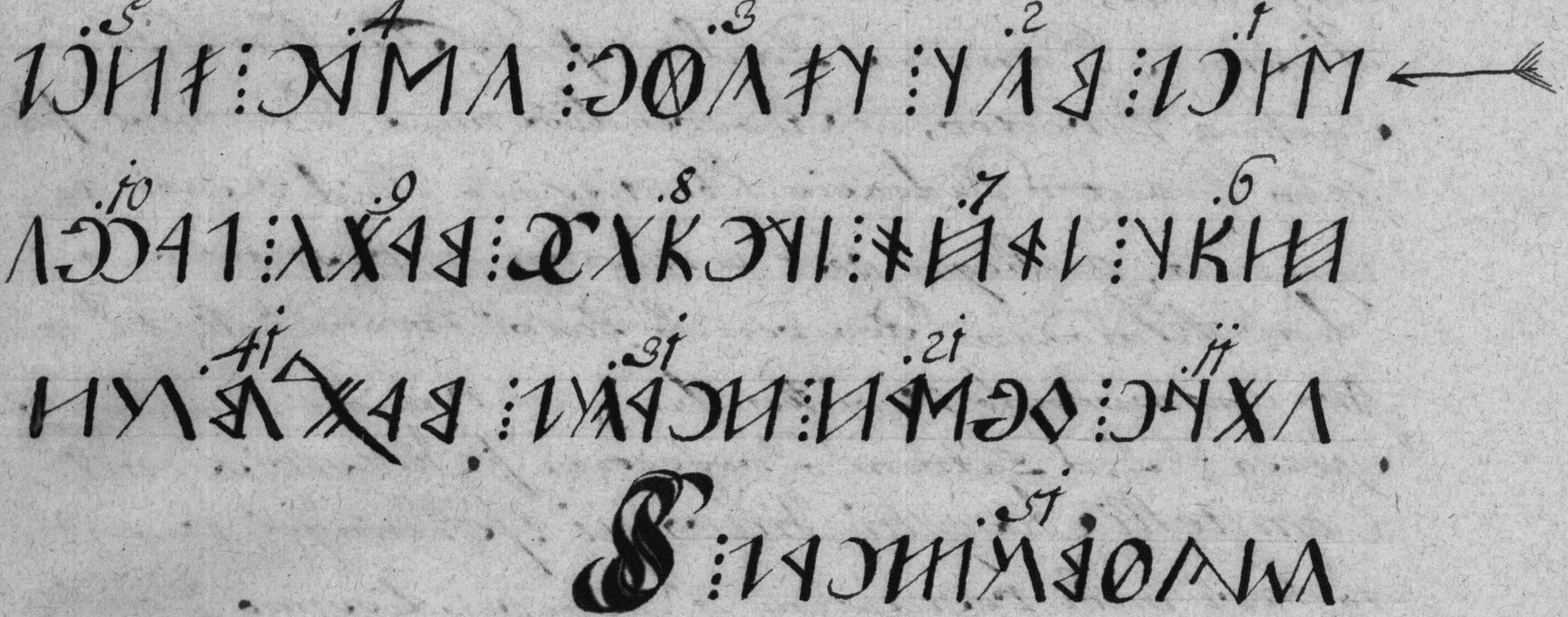

"Hæc est Inscriptio illa Hunno-Scythica in Templo
"S. Nicolai apud Siculos Transilvanos Inclitæ Sedis
"Siculensis Anno 1749. reperta; cujus principi-
"um dextrorsum legendum est, quemadmodum
"et Alphabetum triplex ostendit; ita enim scri-
"bebant Hungari, more minorum Orientalium, a
"dextra sinistram versus progrediendo." Sed
de literis veteribus ista sufficiant.

Hactenus P. Benedictus Horváth, cujus MS?
conferens cum Alphabeto, adjecta per modum
Epistolæ sub Sigillo Conventûs in Szent-Miklos
Commorantem transmisso, utpotiqve omnia con cor-
dare comperi; cujus epistolæ Inscriptio æterna hæc
est: Admodum Reverendo in Christo Patri Be-
nedicto Horváth e Scholis Piis &c. titl. Patri mihi
Colendissimo. (Szent-Miklós. (L.S.) In Sigillo.
Sancti alicujus Sodalij gemibus Orantis effigies est.

Hoc

21 14

Hoc opus vix pure describi a me coeptum, jam e sola fama notum illico Pestinum ad nobis Propositum Patrem Provincialem debui transmittere, a quo non dum propter brevitatem elapsi temporis bene inspectum, Eruditi Budenses, inprimis Reverendissimus Dominus Capitularis Palo, Facultatis Philosophicæ Director, et Reverendissimus Dominus Plebanus Director Budensis libentissime illud Viennæ decerpserunt, paullo post perlustrarunt, retruderunt eidem Admodum devenendo Patri Provinciali, ad me pro amplificando hoc argumento, uti remisit cum hoc Sponso: Per Patrem Præfectum Illustrissimi Comitelli Josephi Pálffy: Hermyei remissum heri mihi restitutum à Reverendissimo Domino Palatino Monumentum Scythicum; Quod hoc idem Reverendissimus Dominus, et Clarissimus Vir Major in modum collaudavit, Imaginemque tibus Observatis lucem allaturum dixit, dummodo certioribus, luculentioribusque documentis evincat Reverentia Vestra, hoc Alphabetum esse Scythicum; Precor pro hoc argumento etiam optimum Successum. Vel:

Ea de causa mox ego ad varios Eruditionis famâ, et Antiquitatis Notitiâ celebres Viros, de hoc argumento Consulendos Literas dedi, Rogans eride, ut Runicæ Scythicæ Literaturæ Monumentis præ Manibus haberent, Mecum gratiose Communicare Ne gravarentur vel hac ratione præclare Meituri de grata Posteritate. Imprimis vero jam dudum me vehebat Interpretatio Inscriptionis illius Hunnio-Scythicæ in Templo S. Nicolai apud Siculos: Petriu Kékhelios: Repertæ, ut habetur paullo supra. Nam D. Benedictus Horvát, a quo accepi, jam tum graviter

et ulti

et ultimum ægrotare, eorum etiam, qvæ ante gloriose de-
cuerat, præ morbi vi oblitus, nec interpretari mihi
potuit, nec, a qvo petenda esset Interpretatio, vel nu-
tu indicare valuit. Re tandem, et Consilio Cla-
rissimi Viri Patris Benedicti Cettomis
Immortuit mihi Eruditissimum Virum Dami-
lem Cormides, in Antiqvitatibus præclare ver-
satum, ob Singularem Doctrinam Suam, inter
familiares; ac domesticos Eruditissimi ista-
riter Comitis Josephi Teleky de Szék, magna
cum Sui Nominis distinctione degere.

Hic ergo per Literas a me consultus, Viri
humanissimi Juncturus Munere, datis Des-
tino Die 19na Novembris, Anno 1780, et
mihi prox 25ta ejusdem, redditis Literis,
inter alia, de illa Inscriptione respondit:
Huc pertinet imprimis Inscriptio Templi Sanct-
Sophiensis, Sedis itidem Episcopalis, a Cla-
rissimo Desericio de Initiis, et Progressibus
Hungarorum Tomo II. pag: 154. in tabel-
la repræsentata, cujus interpretationem ab
me postulas. Dabo, qvæ
Convenerant A° 1768, Mense Augusto Clario-
simum Patrum Bod. In Inscriptione memorata,
has, qvas subjicio literas, secundum Johannis The-
legdi Rudimenta Scriptæ Hunnorum Lingvæ, adhibere
mihi affirmavit:

"URNK: MGHT: TSYSFO: GHVAN: IRNK: ZRÖT: SZAZGY:
"SZENDÖBN: MATYS: IANOS: GYTAN: HOVATS: TSINALTAK:
"MATYASMSTR: GRGYMSORTSINALTAK:
"Et hunc in Modum Interpretatus est Cl. Bod ante aliqvot
"Annos Vitâ functus:

"Urnak:

"Urnak: meget: etegyeg fogvan: irnak ezer
"öt: szaz egy: esztendöben: matyas-janos: stytan ko=
"vats: tsinaltak: matyas mester: gergely mester toi=
"ttaltak." Hactenus ille. Qva interpretatione illumina=
tus ego hoc in illa Inscriptione Observavi: In prima vo=
ce Urnk Vocalis a inter N, & k, si debet esse Urnak,
aut omissa hebraeo more, qvo non pronuntiatur Vocales:
vel, si debet esse Urunk, inter R, & N, ut omis=
sum U, et Verisimilius ita esse deberet, nempe:
Urunk Meget, hodie dupl: D, Megett, ut recta pro=
nuntiatio elicit, et Orthographia: Si vero debet es=
se Urnak, erit possessivus dativus, qui latine
dicitur domini; atqve sic postpositio Megett pos=
sessive dici debet Megette, significatqve, post
dominum, i. e. Natum Dominum Nostrum, nem=
pe Christum, quod Vulgus exprimit Anno Dni:
Patet id e sequentibus. In eadem voce pri=
ma litera U, qva deberet pingi ⅄ non est ex=
pressa integre, idqve aut Artificum in exscul=
pendo non satis cautorum, vel etiam im=
peritorum errore, uti et hodie doctissimo li=
cet jam hoc duo plures hujusmodi errores
in Sculpendo, et pingendo committuntur, aut
Negligentia eorum, qui e Monumento Sculpto
trans-scripserunt, vel denique temporis vetu=
state potuit pars illa interminva obliterasi.
Porro: ibidem litera R, qvae Multum convenit
cum latino H, columna nobis posterior, illius
pars impleta est columna litera praecedenti
U, sive ⅄, nec media linea duas trabes con=
jungens

jungeno est horizontalis, ut esse deberet, sed
a medio alterius columnæ usque ad apicem
alterius tracta. Ibid: 1 finale apud Devoti=
cium DC Mitüs, ai Sfajoribus Hungaro=
rum, quod hostar Z latini paullulum mitiga=
ti debuisset exprimi, expressum est hostar
l latini diminuendi accentu. In voce Segven=
te Meget, quæ olim, i. ut hic: Significabat
Sovr, hodie Sfone, ubicunque omissum est
C. Vox tertia tgyy, secundum interpre=
tationem Bod Ctegycg est d antiquo edj,
vel etj, unus, et idco, quamvis hodie Vulgo
per gy scribamus, quod quædam hinc de=
rivata ita Vulgus pronunciat,
primitivum tamen tgygy dupl: ggyy pro=
nunciamus loco edj, et etj, uti tgyggy, lo=
co dj; hagygy, loco hagyy; est autem vox
Ctegycg, cum postpositivum cg, hodie lg, h.e.
ubique, idem significans, quod egygy g, h.e.
usque ad unum, seu; simul, una, pariter. *)
Vox eadem, vel ejusdem usuræ in sonipendo,
fortassis quia linea illa in tabula non
sufficit ad utramque vocem absolven=
dam, vel describentium inscitia cum segven=
tis vocis initio conjuncta est, ut: Ctegyegfo:
Sovt

*) Postpositionem lg olim pronunciari soli=
tam fuisse per C, posterioribus etiam temporibus apparet,
et vox esztendlég loco esztendeig, ut infra Num:
376. in Módiani: Hung: Vet: et addlég loco addig
N. 404.

post puncta deinde gvan, loco etegyeg: Jogvan:
Quinta Vox est Urnak, vel Irunk. In hac voce pari-
ter Vocalis A pro Urnak, vel U pro Irunk, omitti-
tur, et gy, t, loco i t, ponitur, et i, seu tenim
Addita. Secunda lineola Jit gy t, qui error
Artificibus, et describentibus Irrepere potuit.
Sexta Vox est Zrŏt: quæ duas complectitur,
Scil: Zer, ŏt, ubi e similiter Utrobique Intermix-
tum est. Z autem cum r deinceps columnam con-
junctam habendo efficit contractionem, ubi Me-
dia linea litera r magis horizontaliter Con-
jungit duas columnas, quam in prima Voce:
Urnk cum U, quod in Descriptii tabella non
satis accurate servatum est. Ibid: Diphton-
gus Ŏ exprimitur per modum K latini, est
autem Ŏ factum ex D. h. e. O, et joi adjuncto
Inverso), h. e. C X, In alio autem Alphabeto
similiter Helvetico exprimitur per modum X
Majusculi latini calamo Elaxati; quia Si,
), seu C Inversum, sicut C latinum Addatur
Litera), seu O, erit X, latino X per-
simile Imprimis Minusculo currenti. Et quia
Constat ex O et C, latinis literis, et ut Hoc
Jacimus Ŏ diphthongum. Veteres Co distin-
cte Scripserunt, vel etiam Cŏ, ut et Cu, vel
Cŭ, loco O, U. Septima vox est Inter puncta
Utrinque posita Szát gy: quæ similiter duas
complectitur, Scil: Szát, et gy; hic in voce
Szát Extrema posita sunt adhuc ex A detracta
suo tractu,

uno tractu, quasi esset ibi XX, seu qq, ut mox
in voce sequenti qqy ubi pariter vocalis e
omittitur. Insuper in voce Szàk littera sz in
tabella Deverici ex ronea ponitur per modum l,
seu k finalis loco l, h.e. sz, ut est in variis tabel=
lis manu-scriptis, vel loco l directa linea nullo
alio tractu adjecto, quod pariter significat sz,
ut in voce sequente octava szstendóbenz, ut etiam tabu=
la desericiana bene ponit l, loco l, omissa tamen
littera e ante sz: ibidem e, et n eyrimuntur
contracte per ɔ, qui tractus in utraque littera com=
paret et alphabeto nobis ultimo szèk-helico. Ibi=
dem t, seu d omissum est, sed in uno manuscripto
exemplo invenio columnam obliquam inferiorem
literæ k, hic loco ê erronee positæ signatam
uno tractu trans-verso per modum cruciis, et=
primigve k, atque ita conjuncta d, et ê. Illud
vero k, h.e. ê perperam hic est sculptum ab ar=
tificibus, prout et supra in voce êt. Factum
esse videtur, quia circularem figuram, qualis
est in ɔ, seu ê, difficilius fuit excudere, quam
directam, vel obliquam, ut est in k. ibid: littera b,
deberet exprimi per duo contraria c latina x,
sive, ut quidam x latinum efformant calamo,
e duobus c, hic tamen sculptor elaravit per
modum x latini duobus tractibus obliquis
transversis, et quot b omisit vocalem e: in
fine vocis ejusdem deberent esse duo nn,
quæ hic exprimunt opposita sibi conjuncta, idque

fortassis, quia secus illa linea tabulæ non suf-
fecisset, atque sic erit vox integra: esztendőben.
Vox Nona Magyar, in qua ty, quod in alphabeto
Majoriano exprimitur ⁊, sic ut lineæ sint rectæ,
Sculptugve faciliores, per modum X latini ma-
jusculi typo elauri expressit Sculptor, et lo-
co duorum punctorum aliis calamo exprimi so-
litorum duos tractus alteri columnæ superne,
ac infeme adjunxit, *) et post ty ante S vocu-
lam ante positam a omisit. Decima Vox Jano
in Manuscriptis exemplis tota est, ut esse
debet secundum alphabetum Majorianum,
sed in tabella Severiciana prima litera
I finale ponitur loco I, seu jota, tractus
semper tertius infra non debuisset addi.
Undecima Vox est Stytan, quæ propriæ hunga-
rica dici non potest, sed peregrina, et aliqua vi-
cina Gentis cujuspiam lingua, ut e Constanti-
nus fit Kostyán, Aux non et Stytan? et
Daniel deminutive Dantza, et Thomas,
Tantza, loco Tamtza, contracte et Tamá-
sotska, uti et alia plura hoc modo. Sic
Teipsa celeberrimus faber ferrarius Petri
temetim vocabatur, nunc-nuper Tantza Kos-
vátz, cujus domum, et officinam sæpe vidi
tam adolescens, quam adultus. In hac
voce Stytan, ty est expressum, sicut supra
in Matyas. Est ty vero t conjunctum est

Cum

*) Vide Θ loco ⊙ infra in voce gergely.

cum inferiore parte, sive columna litera A, cujus
pars etiam superior A non satis est expressa,
debuisset enim tractus ille perpendicularis
in columnam suam, vel hic in Tamund Y, seu t
inseri, ut esset Ty. Duodecima vox est Hovatz,
ubi, O, sive K initiale tam in Ms. exemplis,
quam in tabella Verseiciana, et magis quadr=
angula comparet, V autem cum sequente A
eandem habet conjunctam columnam, et A mul=
to integrius apparet, quam in voce praecedente,
quemadmodum et supra in Janov, et infra
in Tsinaltak, unde hae voces absque ullo a=
lio interprete jam ante Amos tres ego agnovi,
ceteris tunc mihi prorsus ignotis. Decima
tertia vox est: Tsinaltak, ubi litera U, i.e.
ts. conjuncta est cum T, h.e. I, alphabeti Ja=
phiani, et paxiter illud I cum sequente J, h.e.
N. ibid.: Λ, i.e. L, cum Y, seu T, a vero inter
hoc T, ac finale L, seu K intermissum est.
Decima quarta vox est: Matyas Mester, qua, ut
patet, duas continet. Prior Matyas eadem ratio est,
ut supra, cum hoc tamen discrimine, alterum A
cum ty conjunctum est superne integrum, ut ap=
paret, quod in altera voce Matyas omissum
fuit. ibid.: S, cum prima litera sequentis vo=
cis Mester conjunctum est, et in hac voce so=
la consonantes Mstr comparent absque vo=
calibus hebraeo more. Decima quinta vox Gregly
Mstr. Tsinaltak, tres in se complectens, Sal.:
Gergely,

Jergely, Mester, et továbbak, in quibus pari-
ter vocales desunt praeter a, et i, literas U
a Smitzio inclusum. Pro his vocalibus etiam
Hebraei adhibent aleph, et jod, sive jud, ce-
teras vocales omittunt, vel punctis notant.
ibid: in voce Jergely, littera H, seu I, perpe-
raud exsculptum est sic: H, debuisset enim
cum praecedent 1. seu G. conjungi hoc modo: Hl.*)
En causas difficultatis interpretandi hanc
Inscriptionem, et aliae hujusmodi, quae dem-
ceps facilius legi poterunt collatis variis
alphabeti literis. Lingua enim Hungarica sine
vocalibus tam scribi, quam legi potest a pe-
ritis ejusdem, sicut hebraica, ut clare, ac
Manifeste demonstravit Otrokotsius in Orig:
Hung: et ego ipse pro tyrocinio Ex Otrokotsio
didicissem, Adolescentes hungaricae linguae
peritos tentavi, an Schedulam sine vo-
calibus a me scriptam legere possent, qui
Schedulam post modicam contemplationem
elaticrunnie perlegerunt. Quid, si acce-
ret nexus, et elevatio? Ceteret ergo jam
Nevare, sive Timon, sive Prayus, aut
alignis alius apud Cellonem p. 34. L. II.

Ceteret

*) In eadem voce gergely, ultima littera ⊙, seu ly
non punctum habet in medio, uti deberet, sed ejus loco
tractum, seu diametrum. Sic supra in voce nova Matya, littera
ty, quae formari deberet ⊙ praeter duos tractus recto loco adjectos,
etiam tractus habet loco punctorum.

Cesset jigvam Nescire, an nigvam grisgvam ei
ius futurus sit, gvi in lucem Scythica litera-
tura: gvidgvam sit prolaturus. Nec prudenter
gvis in dubium id vocaverit, postgvam hæc etiam
celebris Inscriptio propter multas contractiones
tam obscura jam legentium oculis, et intellectui
patet. Porro: scribit idem Vir Cruditissimus
Daniel Cornides in epistola supra memora-
ta de alia Inscriptione in hæc verba: "Parietes
"templi stagni Szent Mihály Sedis Siculicæ Tri-
"linvii ostentant etiamnum Inscriptiones plusqv
"elaratas Ungvis Siculicis, uti fidem faciat Stu-
"dor Daciæ Siculus Claudiopoli 1761. in 12°
"vulgatæ, cujus verba p. 55. hæc sunt: Szent-
"Mihály, i.e. Sancti Michaelis cum templo Vetu-
"sto, et Inscriptionibus, qvarum Nota ad antiqvos
"Scythas [illegible] multum enim a Græco, turcico, aliisqve
"Characteribus absunt. [illegible] rejiciuntur. Delineatio-
"nem harum Inscriptionum, qvantam qvidqve ad-
"huc dederim operam, itaqve ei non potui."
Hactenus ille ibidem. Siqvis demcepe Inscrip-
tiones illas Hactenus fecerit, non dubito fore,
ut e vario alphabeto supra delineato ad
modum prioris Inscriptionis interpretari possit.
Auctores deinde, qvi de Scriptura Hunno-
Scythica vel ex instituto, vel obiter Sabem
egerunt, Segventes innotuisse sibi scribit:

1. Janus Pannonius Episcopus Sinqve-
Ecclesiensis scripsit Grammaticam Linqvæ veteris
Hungaricæ,

Hungarica, qvæ tamen temporum injuria inter
cidit teste Joanne Decio Barovio in Giorgola ad
Joh: Thelegdium perscripta et Foro Paulorum d. 5.
Martii 1598. hujusqve Rudimentis priscæ
Hunnorum Linguæ praemissa, atqve a Cl. Pe-
tro Bod in Præfatione operis Sui: Magyar
Athenas luci donata Publicæ.

2. Extat in MS. Schediasma pancarum
Magularum, cui Actor Johannes Thelegdi ti-
tulum fecit: Rudimenta priscæ Hunnorum
Linguæ, cuique præfixa est, quam Memora-
vi Joannis Decii Barovii Giorgola lectu
gravissima.*) In qvo gvidam qvocalo Thelegdi
us Alphabetum Hunnicum, compendiarias
item Scribendi Notas, seu Contractiones
laculenter admodum explicavit. Lauda-
ipsemet Opellam istam Magnam, qvæ dili
gentiam Cl. Matthiæ Belii, argumentum
istud profecto opera pertractantis, qvod ef-
fugerit, miror. Fecit ceterum Schediasma-
tis Thelegdiani Mentionem Cl. Godofr.
Schwartzius in Jamova illa Commentatione
Sua: Initia Religionis Christianæ inter
Hungaros Ecclesiæ Orientali adscripta. p. 77.
Dixi quod perperam Baronium vocet, qvi Baro-
nius erat vocandus. Plenius illustrandi Qf-
fenbachium in aliqva Epistolarum suarum hujus qvæ-
stionis Thelegdianæ Mentionem inserere. In Transsilvaniam revers
potero bonum dabitare.

G. Hickesius

*) Hanc Epistolam Decii legesis apud Cellium
P. II. Dissertat. p. 34.

3°= Hickesius Anglus in Præfatione operis sui: Thesaurus Linguarum Septentrionalium inscripti disserit de Literis Runicis, ipsumque etiam Alphabetum Runicum profert. Quo iotad Hickesii fraustra Viennæ in Cæsarea, alibique Bibliothecis publicis quæsivi.

4°= Matthias Belius suam de Vetere Literatura Hunno-Scythica Dissertationem Lipsiæ 1718, in 4to= edidit.

5°= Nudos characteres Runicos sine altiore commentatione exhibet Auctor. Libri: "Curpo nöthig, oder nützlicher Schreibe-Kunst, und Schrifft-Gründlich. Leipzig 1740. in 8vo= p. 1. Num. pag. 60. Unde tamen illos acceperit, non indicat. Conveniunt cum Runis Hunnicis Literarum Belianis.

6°= Podolf: Henselius in Synopsi Universæ Philologiæ, Norimb. 1741. in 8vo= Tab. 1. Runi= cum, quod et Hickesio se Mutuatum esse dicat; itidem sicut iuxta expressum Alphabetum. Congruit cum Beliano.

7°= Jo: Podolf: Oertelius in Harmonia Linguarum Orientis, et Occidentis, Specialiterque Hungaricæ cum Hebræa Widemb. 1746. in 8vo= Præter Runicos characteres Siculorum, aliud etiam affert Alphabetum Attilæ Regis in aeneis numis, cum Optimæ fidei Observationibus Passim inter-Spersis.

In eadem epistola idem Doctissimus Vir Daniel Cornides prosequitur: "Certe regnante Matthia Corvino tum vetustis hujus Alphabeti

"phabeti adhuc dum inter Siculos Transsilvanos viguis-
"se, dubitare nos non permittunt, quæ Thuroczius in
"Præfatione Chronici Hungarici: item Parte I. c. 24.
"de Siculorum Literatura Commotavit. Sed nec Sæc:
"XVI. adhuc Vernaculum illud Siculorum Scribendi ge-
"nus oblivioni traditum fuit, ut fidem fecit Nicolaus
"Olahus Archi-Episcopus Strigoniensis, qui na-
"tus Oltzu Transilvanus in Hidia Suo, C. XVIII.
"§. I. p. 195. edit: Hollandiæ. Præfuit autem Ola-
"hus Cathedræ Strigoniensi ab Anno 1553, usq;
"1568. Præsuli huic jungendus merito est, qui
"Ætate cum eo conjunctus erat, Stephanus Székely,
"Castis domesticus, utpote Natione Siculus Tran-
"silvanus, in Sua Chronica Hungarica Cracoviæ
"1558, in 4to edita, ad an: 801. pag. 142. cujus
"Verba hæc Sunt: "Fiak: a Székelyek: / meeg mon-io
"Eúlönnimbözzec a'töb Magiarokrol, tözviselek
"és irásokal, kik Hunniabeli módra Székel'
"fötunal eclnec mind e napiglan". *) Neque aliter
"Stephanus Zamovius itidem Transilvanus, Sæc:
"lo XVI. inchoante clarus, qui in Analectis
"Dacia Antiquitatum Primum Lugduni 1592.
"in 8vo edidit, postea que Wolfg: Lazii Com-
"mentarios de Republica Romana Francofur-
"ti 1598. in fol: adnexit Cap. 3. pag. 13.
"Siculorum Scripturam Suo tempore usitatam
"in Transilvania pluribus verbis exponit. Proli-
"xum foret hoc unum integrum adscribere. Pro-
"jecto autem Suam Siculo: Szék-helius: / propriam
suave

*) Videsis apud Cand. Cellarium
P. 37. P. II. Dissert:

" Suisse Scripturam domesticam, a latinis litera-
" rum elementis diversam, per Sæculo XVI erat
" toto Orbe adeo pervulgata, ut et Jo: Boëmus Auba-
" nus Romæ exterus in Opusculo Suo: Mores, Leges,
" et Ritus Omnium Gentium. Lugduni 1576, in 12mo
" Libr: III. Cap. 10. pag. 239. de Hungaris Sui tem-
" poris proxime affirmate dicat: Habent et pri-
" vatas Literas, Sed Romanis Literis utuntur.
" Porro Sæculo adhuc superiore Vestigia quædam
" inter Scalas Veteris illius Literaturæ domesti-
" cæ Superabant. Eorum Paulus Novâti Civi-
" gnai e Sedis Sialiæ Superensis Pago Civenyó.
" Orundus in Libello Suo: Magyarok' Chronica-
" ja, Debreczini 1692. in 12mo evulgato, pag. 172.
" ita dicens: Ezeknek a' Székelyeknek a' mint
" az Attyának, és még az elöd vala Magyarok-
" nak is: tulajdon Magános Magyar betüi, és
" Irási voltanak, és valamint ma irnak a
" Sidók, és a Napkeleti Népek, az ő irásokban
" jobb kéz felöl bal kéz felé mennek, mellyet Ma-
" gyar betüket, és irásokat határamba találván én
" magam-is láttam, Sőt Erdélyben, és Székely föl-
" dön olyan Praedikatorokat is, kik Magyar be-
" tükkel edgymásnak irtanak, láttam, és ismér-
" tem, illyen vala Tsulai Nevü Erdélyi Superintés.
" Hi Georgius Tsulai Munus Superintendentis
" Helvetica Confessionis Calvinianum Hanes-
" silvanicanum gessit ab Anno 1650. usque
" ad Ann: 1660. Ut jam tibi addam de hujus
" Tsulai proximo Antecessore Stephano Platonia Seleji,
qui in

" qui in Prefatione Grammaticæ Suæ Hunga=
" ricæ Magyar Grammatikátskæ inscripta,
" atque Anno 1748. Julij Anno 1745. in 4to ed=
" ctæ, Vernaculi hujus Scriptorum Aspha=
" beti ita meminit, tamquam
" Ejus usus adhuc Sua ætate utique ob=
" tinuerit. Ex Verba: A' Magyar Nyelv egy
" az Orientalis Nyelvekkel közzül, melly meg=
" tetszik mind e' ból, hogy - - - - - - -
" mind továbbá e' ból, hogy néki tulajdon sajá=
" régi betüi vagynak, mellyekneb sem a' Sido,
" sem a' görög, sem pedig a' deák betükkel sem=
" mi hasonlatosságok nintsen; 's mind végek=
" re e' ból, hogy az ömön betüivel jobbról, mint
" egyéb Nap-Keleti Nyelvek, balra irattatik."
" Idem Pelgi his verbis claudit Suam Gram=
" maticam: " A' Székelyek a' régi Sajtsiai Ma=
" gyarok igaz Maradványi; úgy mint Eliknél
" még akkor tulajdon igaz Magyar betüki-is
" meg-vagynak, kik noha sok tüstök, és mi
" tőlünk értetetlen szókkal-is élnek, ugyan,
" de az enyéd igen élesekkel, és jegyesekkel=
" is. &c. Ex dem igne Nostro proque, quod vi=
" rimus, Seculo, præsertim illius Scribendi Mo=
" moria apud Scalos Superesse, affirmare
" Non audeat, quamquam Joannes Foetui
" in Observationibus Orthogr: Gramm: de Re=
" cta Hungarice Scribendi, et Legendi Ratione
" Critico Hungarico Francisci Pápai Páriz-Pápai
" Subjunctis nihil dubitet Scribere. Traditio

Non incerta

" Non incerta est, Hungaros in Scythia pri-
" mis Literis usos fuisse, progrediendo inter-
" Scribendum a dextra sinistram versus more
" Hebraeorum, et aliorum Orientalium. Harum
" Literarum Vestigia EJUSMODI, ut aliqui
" perhibent, apud Szeklios Transsilvanos
" Superesse extra dubium est, licet ibi uti
" plex-pauci datum sit." *) Hactenus Da-
nicl Corrides ibid: in Epist:

Qui de Scythica Literatura plura scire cupit, adeat In-
nocent: Desericz: de Initiis, ac Majoribus Hunga-
rorum Tom. II. ac Benedicti CERNOVICS Diverta-
tionem ad Notas videat. Quod autem vera Sint
hoc evo Nostro ha Literæ Scythicæ, apparet
ex his: Scripserat ha de re ad P. Barnabam
Vestyan, Ordin: Min: S. Francisci Guardia-
num Devensem, qui 12. 8bris Ann. hujus 1780.
hac inter alia Scripsit: Ego ideo hinc inde
distuli Responsum, dare, ut possim alios a-
lios, et in Literis Studiosiorum interroga-
re; Satis interrogavi, sed candide fateor,
Nullas ex Scythicas Literas: ex Vestigia da-
rum Invenire potui. Unum ergo quod Dom-
num Legavi, qui totum Archivum S. Caroli-
Nense aperiavit, et sic mihi Respondit: Nullas
ibidem se vidisse. Cui dum aber Dominus
affirmavit Similes Literas in Transsilvania
Non posse deprehendi ibi, Juvi forte in
Cryadiensi Collegio Calvinistarum. - - - - -
Et Cruditissimus Corrides in epistola supra
relata:

*) Hæc eadem vide supra pag ex M.S. Wald:

relata: Clausi ego f. ait: / in Trans-silvania
Tabularium Capituli Albensis, Conventûs item
B. M. V. de Clus-Monostra, in Hungaria
Jaurinense, Veleseense, Varadiense, Agri-
ense, et Vatsiense, ut taceam de Privatorum
Archivis, ubi me pertractavi, ubique
tamen vel minimum saltem apicem scriptu-
rę Agathopiani Scythicę, tametsi sollicitis-
sime investigarim, offendi. Quoniam re-
ro Supra Memoratus D. Barn. Vezyan
in literis eodem Significavit mihi Mon-
menta Literaturę Scythicę quærenda, ex-
se in Collegio Reformatorum Enjedini per
D. Simonitas ibidem residentes, et illius
Collegii Præsidibus familiares, ab Præ-
sidente M. V. Patrem Szenem. Rogavi
de hoc Negotio literas dari, ut explicetur,
si quid posset apud illos Eruditos Viros,
qui responsum dedit his Verbis:

"Adm. Rde, ac Clarissime Dne, Dne mi Domine
"mihi Singulariter Colendissime!

"Die 8va Novembris elapsarum Adm.
"Rendæ, ac Clarissæ Paternitatis Vestræ Gi-
"stolandum cum initio Mensis hujus currentis
"da qua par est reverentia percepi. Sed
"tardius da de causa, quod illis diebus ab-
"sens a Domo Religiosa committivam dele-
"tum Adm. Rdo Patri Ministro Provin-
"ciali Hortobagiense Stadium. Ratione peritiæ
"linguæ meæque satisfacturum, sed Negotium

hoc

"hoc mora indiget. Cum Clarissimo Domino
"Rectore Collegii hujus Reformatorum jam Nego-
"tium contuli, et pro hic et nunc invitat in con-
"formitatem hic inclusa Schedula. Si quid re-
"peribile inveniri poterit in Bibliotheca, pro-
"mine se investigare velle adpromisit. Idem
"Clarissimus Dominus retulit mihi, quod
"Illustrissimus Dominus Comes Josephus
"Telcky habeat ad latus certum Secretari-
"um, sive Officialem Dominum N. N. Flor-*)
"idum, cognominem, qui plurimum admini-
"culo posset esse in subtracta materia,
"utpote similibus Antiquitatibus adhuc
"dio, et inquirendis unice intentus. Re-
"liqua. Schedula vero hinc epistolæ inclusa,
"et sibi pariter trans-missa hæc habet:
"Num priscis Hunnis, atque Scythis, an-
"tequam Christo Nomen darent, proprii, et
"peculiares characteres in more fuerint?
"problema est in utramque partem disputa-
"tatum. Ad hoc Argumentum dilucidandum
"pertinent hæc Opuscula.

Johannis Telegdi Rudimenta priscæ Hunnorum Origvs literis quadrifariis, et versionibus comprehensa. Conscripta circa A. Christi 1597. Hæc Rudimenta asservantur

*) Hunc juniorem unum strenuo mihi Cl. D. Benedictus Cetto indicavit.

vantur Hodiedum in Bibliotheca Publica Academica Posoniensi, et Matthiæ Schmeizel judicante, et hic Rudimentis decerpserunt singuli suas Commentationes, qui aliquid tentarunt circa brave de Lingua, et Scriptura Veterum Hunnorum. &c.

Matthiæ Belii Oratio de Vetere Literatura Hunno-Scythica. Lipsiæ in 4to Ann. 1718. Hic Auctor tamen incerta multa pro exploratis venditat.

Duces Auctores Judicabit Rotarides, Seu Stichad Habi in Prolegomenis in Universam Historiam Hungar. Literariam, Altonæ 1745 in 4to.

Albertus Molnár Vir Oppido Doctus, in Præfatione Codici Suo Latino-Hungarico &c. Hamburgi 1620, in 8vo evulgato præmisit; Ingenue fatetur, Se Hunnicas Literas apud Siculos forte reperiundas nunquam vidisse, ita ullum Literatum hominem agnovisse, qui eas vidisset. Hactenus in Schedula Memorata Sam. Rabo.

N.B. Hic [i.e. Albertus Molnár: / Primus Codicographus Hungarus non negat aliquando detexisse hujusmodi Literas, quod adjuvaret et verbis: Forte reperiundas; at solum dicit se illas nunquam vidisse, ita ullum Literatum hominem agnovisse qui eas vidisset.

Ita

Ita Scilicet rara fuerunt jam illius ævo Literæ Scythicæ, vel fortasse prorsus nullæ in Hungaria, in qua Szentziniï ratus est ipse; potuerunt pauciores in Asia esse, vel in Scythiæ latere apud quos-dam pri Trans-silvania præsertim apud Székelios, vulgo corrupte Siculos, unde Székely-Abecee, Szekelicum Alphabetum audit; prout edoctierunt prouidubie ni illa Inscriptionis Celebri, quam supra videre licet.

Multa certe nunc hoc etiam ævo traditione jam ævo Lyncæo quoque oculos effugiunt, et ipsum Oedipum latent, quæ futura ætas tulerit, vel Deus alicui aperire dignetur Austria Cæca pandet. Quis Novum Mundum f. Americam ! jam olim adeuntis? Se prudens negabit, quia olim, priusquam Europæi ad ejus cognitionem pervenirent, multi eruditionis Celebres Viri eam Orbis terraqui partem non solum ignoraunt, et asseruerunt, sed insuper Scripturas inter figmenta Hæreticæ f. Pœticæ migrant ! reprouerunt, ut Pavelius refert in Præfat. Pergil. Hodie vero de illis ita Sutor Viennensis dubitat.

Quomiam vero uberiorem harum Literarum Scythicarum cognitionem habere opti-

cupivi,

Cupivi, hoc meum desiderium etiam inter alios Ill. V. Patri Vincentio Blaskó, Horum Vulgaris Eruditionis, et in Ordine S. P. Francisci Provinc: Salvat: Celeberrimo Viro Significavi per Literas, cum ei Literis Rudera, ac Simul Vetustissimi Stephani Simai e S. Lőrinc, olim in Rammatica Mei Patrissimi discipuli, postea Caesaris & Architectonicae Professoris, Cognoverim hunc Virum esse peritum harum Literarum, qui pariter Caesaris dagens ita Scripsit cum Significatione Summa humanitatis:

Alphabetum Veterum Hunnorum,

Descriptum in Udvarhely ex Protocollo Conventûs Horti 5ta Maji 1780, occasione Visitationis Canonicae. Deruntur et Monumentis Sedis Siculicalis Udvarhelyensis. In Historia Domûs Tolitiensis ad B. Virginem Viridantem Notatur. Haec elementa Veterum Hunnorum, Seu Characteres Scythae rum reperto fuisse in Ill. S. Domini Emerici Caesaris de Fyala-Euta, Opinatio ex Ejusdem Joannis Telegdi: Ejusdem hujus, Sub Nomine Rudimenta Antiquitatum Seculi XVI, editi de Scythici Characteribus Memini et Petrus Bod in Athenis Hungaricis P. 359. et Mednyánszky dein Horányi in Memoria Hungarorum, Part. III. pag. 387. Horum autem Veterum Hunnorum, Seu Scaloruna Literarum, quibus a Dextra ad Sinistram utebantur, exstant 33 Segmenti:

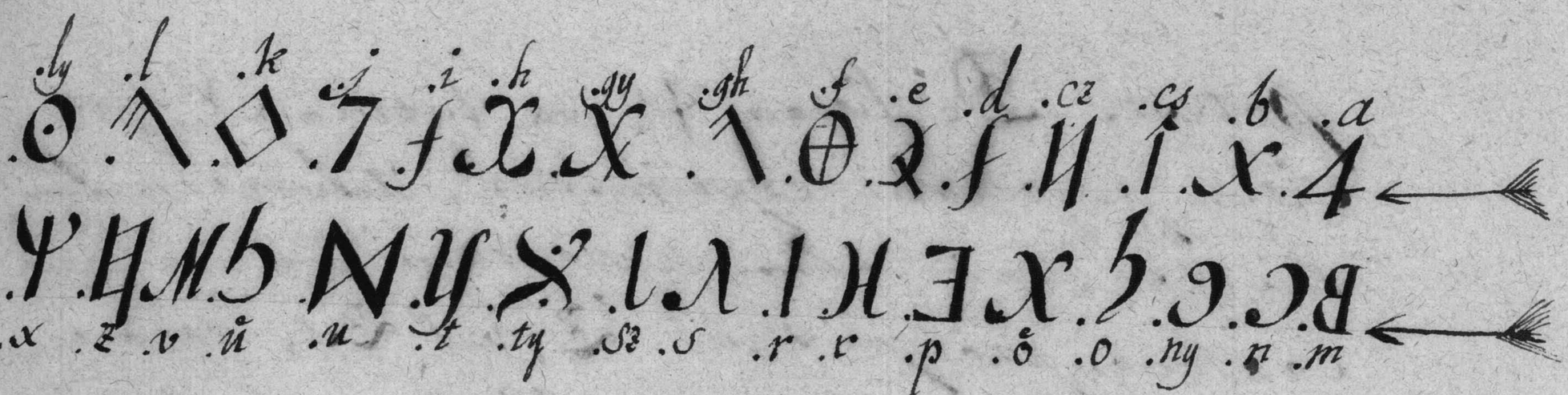

Ha ultima duæ Consonantes Ч, et Ψ, quantum differant inter se, et Suppositis elementis deprehendi potest, ut Vsállya ЧОЧΨ, Völd, ЯΛхЧ. Ha autem ZO nil differunt, nisi quod Z in initio, et fine dictionum Commodius usurpatur. Habent Siculi Syllabas graciosas brevitatis causa frientes, in quibus vocales Consonantium lateribus injiciuntur, ut sunt:

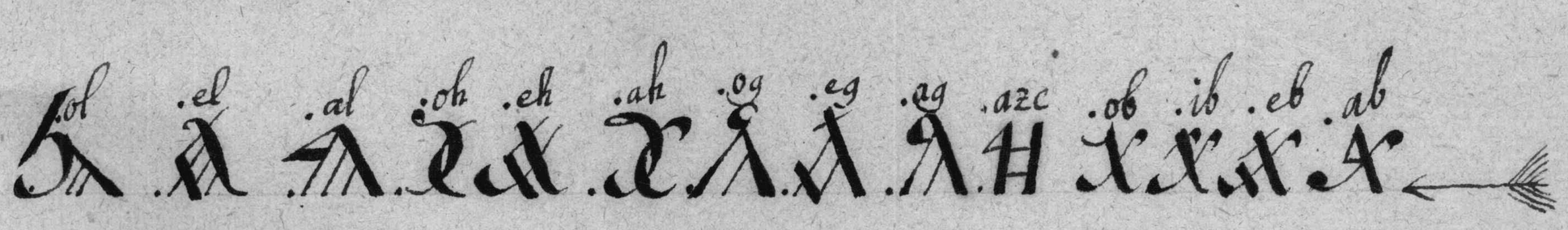

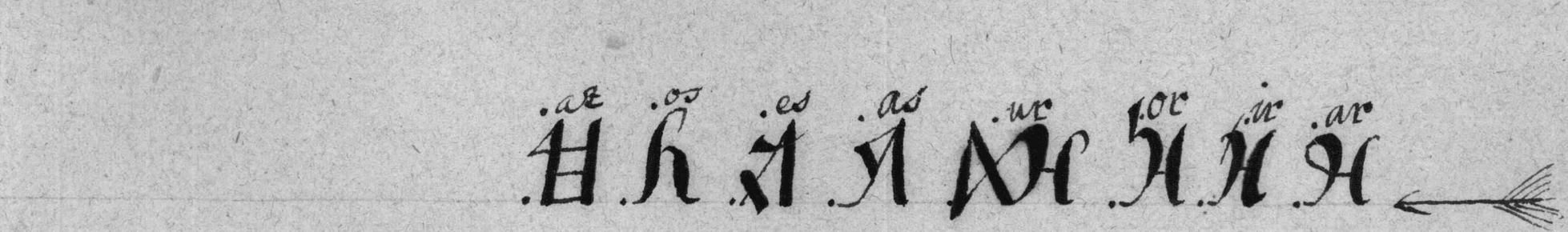

Item, quando plures Consonantes in unam coagmentantur in fine præcertim dictionum, ut:

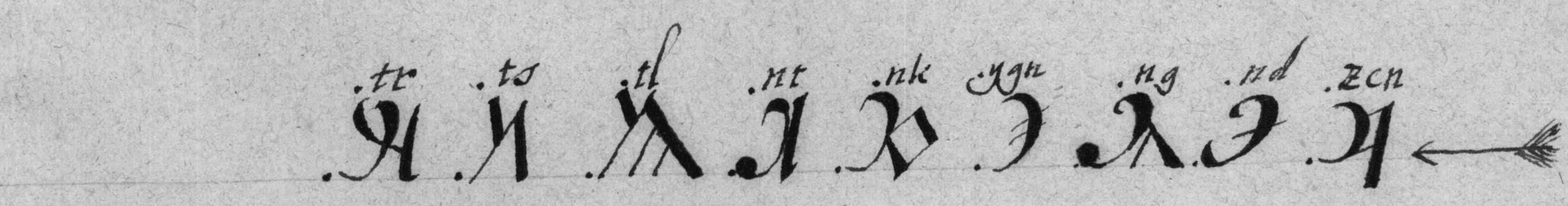

Hæc ille

Commodo alphabetum istud a Hagio=
niano differat, vel conveniat, facile dijudicari
potest.

Potest. De litera Ψ, quæ latino X, fonem Litteræ perperam exprimitur, advertendum sit est, tam altera Litera Ω pro o Sono, pro quo nunc Ω, vel Ωs, more Sagittario-Magarico adscribetur, ut in Voce Zsoltár sub alphabeto Magarico Sagittario.

MAGY. TUDAKADÉMIA KÖNYVTÁRA

M. Nyelvt.
Lvrát.
3. Szám.
lk.

24

Stephani Ilaj[illegible]os

Monum. Lis.

Hunno – Scythicum.

(M. academia Kéziratt[illegible]ráé.)